

1890-03-11

AFSENDER

Johan Rohde

MODTAGER

Emil Hannover

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Dansk

Afsendersted:

København

Omtalte personer:

Leone Battista Alberti

Anna Ancher

Michael Ancher

Alfred Bramsen

Georg Brandes

Vilhelm Hammershøi

Alice Hannover

Carl Holsøe

Viggo Johansen

Julius Langbehn

Christian Mourier-Petersen

Julius Paulsen

Theodor Philipsen

Joshua Reynolds

Agnes Slott-Møller

Harald Slott-Møller

Arkivplacering:

Den Hirschsprungske Samling

DOKUMENTINDHOLD

Johan Rohde er bekymret for Emil og Alice Hannovers helbred i det kolde München. Han beklager, ikke at have besøgt Hannovers inden deres afrejse, særligt fordi Alice Hannovers helbred er dårligt. Rohde glædes over den positive modtagelse af den tyske oversættelse af Hannovers bog om Watteau. Rohde opfordrer Hannover til at overveje at tage en universitetsgrad. Han takker Hannovers for deres støtte og opbakning til hans arbejde, og han beskriver, hvor svært det til tider er at færdes i det kunstneriske miljø i Danmark. Han giver udtryk for sin misbilligelse af størstedelen af sin samtids danske kunstnere, og for hvordan kun ganske få af hans kolleger har sans for hans egen kunstopfattelse. Afslutningsvis opremses en række nylige begivenheder: Georg Brandes har forelæst, Henrik Bramsen har afholdt udstilling i Kunstforeningen, Slott-Møllers har begge produceret gode værker, og han fremhæver særligt Agnes af de to.

TRANSSKRIFTION

Nyhavn 22. – D. 11-III-90.

Kjære Ven! Tak for Brevkortet, som jeg imidlertid har læst med noget blandede Følelser; jeg kan nemlig slet ikke lide, at De gaar omkring og fryser paa Museer, selvom De har Filtsko og Fodposer med – jeg tror nemlig ikke, det er Mettoden, paa hvilken man konserverer et Bryst eller skaffer en Rekonvalescent Kræfter. — Men jeg faar nøjes med at sidde herhjemme og ærgre mig; i München naar mine Formaninger Dem dog ikke. Ja ét kan jeg dog gjøre, sige Dem, hvis ikke De véd det, at Museerne og Kirkerne ere meget lumskere i Italien end nord for Alperne; da Temperaturen udenfor og indenfor Murene i Syden er mere forskellige; Selvom man beholder Livet, kan man miste meget andet. Husk for Ex paa Reynolds,¹ der mistede sin Hørelse i Florents Gallerier, hvis jeg erindrer rigtigt. — Men jeg faar at trøste mig med, at De er fornuftigere, end De lader til. —

Det har glædet mig meget at høre, at Bogen² har gjort Lykke i Tyskland og vilde meget gjerne læse, hvad de nævnte Forfattere skrive om den, hvis De engang sender nogle af Anmeldelserne hjem. Hvad der herhjemme skrives og kan skrives om den Slags Bøger er jo i det hele taget aldeles betydningsløst. Men helt bortset fra den Fornøjelse, det maa være for Dem, at Deres Bog behandles af betydelige Fagmænd forekommer det mig, at det maa kunne faa stor praktisk Betydning for Dem, at De skaber Dem et Navn i Tyskland. Var det hele Deres Bog eller kun

et Udtog, det blev oversat.? —

Sig mig engang — ja Spørgsmaalet vedrører slet ikke denne Sag, og De har maaske slet ikke Lyst til at indlade Dem paa det — i saa Fald lad blot være. — har De helt opgivet et Universitets Studium? Ja for nu ikke, at dette skulde være i Besiddelse af en gammel Kjærlighed hos mig — det skaber en blandt andet meget unødvendigt og kjedsommeligt Arbejde; men, men det er jo dog kun igjennem det at Universitets Auditorierne kan aabnes for Dem. Muligvis bryder De Dem ikke herom eller om i det hele taget om at have et officielt Stempel; men De ser dog i Georg Brandes et Exempel paa, at man kan bevare Friskhed og Ungdom — tiltrods for

[2]

den akademiske Grad. Og tror De ikke, at han vilde have haft betydeligt vanskeligere ved at skabe sig sin Auktoritet, hvis han havde manglet den — .

—

Jeg gaar forresten omkring med en daarlig Samvittighed, fordi jeg ikke fik aflagt Dem en Afskedsvisit i Deres gjæstfri Hjem i Rewentlowsgade. Det Besøg, som Deres Kone aflagde mig et Par Dage før Deres Afrejse gjorde mig nemlig saa overordentlig ondt; jeg sad aldeles hjælpeløs overfor det, hun fortalte mig, og jeg vidste slet ikke, hvordan det kunde blive mig muligt at bringe Dem eller hende nogen Trøst; ligeoverfor en Læges alvorlige Oplysninger gjælder en Vens Ord jo intet, man kan jo ikke afkræfte, hvad der engang er sagt. Hun var .. saa rørende fattet, og jeg forstod saa udmærket godt Deres Fortvivlelse, navnlig ligeoverfor hendes Ro. Imidlertid deler jeg Deres Haab, og det første, De nu skriver mig til, maa være, hvad Lægen i Berlin sagde om Deres Kones Helbred, eller om der paa anden Maade foreligger nye Resultater. Jeg haaber nu, at det[sic] københavnske Læge kun har opskræmmet Dem lidt, og det er maaske heller ikke det værste, han kunde gjøre — men at De opholder Dem i det kolde München, udtyder jeg som noget godt. —

Og nu med det samme et Par Ord om mig selv. De véd ikke[,] kjære Venner! hvilken Betydning den Sympathi, De begge har lagt for Dagen ligeoverfor mig og mine Arbejder har haft for mig; ja, jeg tror næsten at kunne sige at De og Slott-Møllers er de eneste, der har ydet mig nogen

virkelig Opmuntring i Anledning af mine Arbejder.
Gud bevares: jeg har haft Venner imellem Malerne og derimellem mange flinke Mennesker, der efter Tid og Lejlighed har givet de sædvanlige Talemaader tilbedste; men nogen virkelig Tilslutning nogen Sympathi for mit Syn paa Naturen og min Opfattelse af Kunsten har jeg kun truffet hos Dem og Slott-Møllers og saa maaske hos min gamle

[3]

Ven Mourier-Petersen, der ligesom jeg i mange Aar har dinglet omkring uden at faa Tag i det, vi har beskjaeftiget os med.

Jeg har saavel i min Atelierstid som nu senere mødt en utrolig Kulde hos Folk, som jeg troede mig stod mig nær, ja endnu i Dag fik jeg det at føle ved et Besøg uventet Besøg af et Par .. noget ældre Bekjendte, af hvilke jeg sætter meget Pris paa den ene som Maler. Man kunde jo ikke undgaa at se paa mine Billeder, de hængte paa Væggene — men jeg skal ikke nægte, at jeg ønskede de gode Mennesker langt væk for det, De vilde sige. Tro nu ikke at jeg vilde have, at de skulde rose mine Ting, det er jo en ærlig Sag ikke at synes om en Mands Billeder; men det pinagtige ligger i, at Ejeren mærker, at .. de andre kommer som Venner og leder efter at finde Ord, som kan bringe dem ud over den Ubehagelighed at skulde sige noget fordelagtigt om noget, som de i Virkeligheden synes er noget af det mest ubetydelige eller uheldige. Jeg kunde nævne en hel Række af Mennesker, som jeg omgaas, og som man regner til sine nærmere bekjendte, og som betragter hele min Produktion som noget "Bix" — Naa jeg skylder Sandheden at tilføje, at jeg paa et Par Undtagelser nær ikke har saa overdrevent høje Tanker om vores Kunstnere, selv dem man af en eller anden Grund er nødt til at omgaas. Skulde jeg karakterisere Mængden af vores Malere med et Ord, vilde jeg kalde dem Bønder og deres Kunst er en Bondekunst ikke, fordi de maler Bønder naturligtvis — thi de Folk som ikke maler saadanne er maaske de allerstørste — men paa Grund af alt det ufine, ordinære, haandværksmæssige, som man finder i deres Maleri. — og dog naar jeg ser paa alle disse Billeder paa Udstillinger eller i Ateliers, faar jeg

mine Anfægtelser: det er ikke meget fint, men ærligt er det dog; men hvad Du selv laver er ingen af Delene.

[4]

Og skjønt jeg selvfølgelig aldrig et Øjeblik har tænkt paa at arbejde efter andet end mit eget Hovede, har det dog derfor været mig en ganske kolossal Opmuntring og Støtte at intelligente Venner har fortalt mig, at jeg var paa rette Vej. Jeg siger Dem atter og atter Tak derfor og haaber, at Deres Opmuntring engang skal bære Frugt; men vent Dem foreløbig ikke ret meget, ja vær forberedt paa at finde de Ting, De saa paa mit Atelier saare ubetydelige, hvis De imod Forventning skulde faa Dem at se igjen paa Udstillingen. —

Hvad andre angaar, maa jeg vist opsætte at tale om dem til mit næste Brev. Kun et Par spredte Bemærkninger til Slut.

Dr. G.B. har talt i en Forelæsning om en ny tysk Bog "Rembrandt som Opdrager"³ et stort (anonymt) filosofisk Værk. — og fremkom med en Opfordring til danske Kunsthistorikere om at udgive en moderne Skildring af Alberti. —

I Kunstverdenen har der været Bramsens Udstilling i Kunstforeningen. Et Par yderst manierisk, sygelige men naturligvis ganske interessante og (for det enes vedkommende) ganske karakterfulde Portrætter af Hammershøj. Mange Billeder af Jul. Paulsen, som viste, at man helst skal have ham i smaa Dosis — et uendeligt tarveligt Arbejde af Holsøe, et meget daarligt Selvpotræt af Viggo Johansen, og aldeles dejlige ældre Ting af Anna og Michael Ancher og Philipsen. —

Har Er henrykt over de møllerske Arbejder (begges) der tiltrods for de masser af Fejl, de rummer (hendes nu ikke saa mange) er saa uendelig forfriskende iblant hele den øvrige Middelmaadighed. —

Syntes i Dag (imorgen er Indleveringen⁴) ikke, at Hovedet paa Dr. [Brandes]

var lykkedes; raadede Møllers til at vente og ikke sende det ind. De var enige med mig, men mente Dr. vilde gjøre Indvendinger. M. vilde iaften efter Kl 11 gjøre et sidste Forsøg med Ham. Haabede paa det vidunderlige — jeg ikke — .

Mange venlige Hilsener til dem begge. Send et Par Ord. Deres Johan

Rohde

¹ Rohde henviser her til den engelske maler Joshua Reynolds (1723-1792) der som følge af en alvorlig forkølelse under et ophold i Italien mistede noget af sin hørelse.

² Emil Hannovers bog om Jean-Antoine Watteau, "De galante festers maler", som i 1889 blev oversat til tysk.

³ Værket blev udgivet anonymt "af en tysker". Forfatteren var kulturkritikeren og filosofen Julius Langbehn (1851-1907)

⁴ Til Charlottenborgudstillingen.

Nyham 22. — d. 11 - III - 90.

Kjære Venne! Tak for Breve, som jeg imidlertid har læst med
noget blandede Følelse; jeg kan nemlig slet ikke lide, at De gaar
omkring og fjører paa Mønstre, som De har Følelse og Følelse
med — jeg kan nemlig ikke, det er Mettelsen, som hoolken man
kender og Bogen eller skaffer en Rensningskraft. —
Men jeg kan rigtig nok at sidde her og se mig; i
München naar min Formaning. Den dog ikke. Ja, det kan
jeg dog gøre, siger De, hvis De ikke vil det, er Mønstre og
kan en meget liden; Staten end er det for Alene; den
Temperatur i den og inden for Mørk; Tyden er en fastgjort
Solen om Verdens Ligt, kan man måske meget andet. Altså
for det paa Rejserne, de mæst sin Størrelse; Følelse og
hvis jeg ender rigtig. — Men jeg kan at høre mig med, at
De er færdig, end De lader det. —

Det har glædet mig meget at høre, at De har været
i Tyskland og ender meget gerne her, hvad De næste Følelse
skriver om den, hvis De angik ender nogle af Annelidsen
hjem. End de her og ender skriver og kan skrive om den
Bogen er jo; det hele tyder paa en Følelse. Men det
fortæller for den Følelse, at man var for den, at De har
af Følelse Følelse færdig om den, at de man
for den Følelse Følelse for den, at De skaber den
er Nær; Tyskland. Var det hele den Følelse
er Nær, de lader os. —

Sig mig ender — ja Følelse ender slet ikke den Følelse,
og De har nemlig slet ikke Ligt at er inden den Følelse
i den Følelse lader det var. — her De lader og
Universitets Studierne? Ja for mig ikke, at det lader om
i Følelse af en Følelse og ender om mig — det lader
en lader ender meget ender og lader om mig; Arbejde;
men, men det er jo og den Følelse om at er Universitets
Studierne kan lader for den. Måske lader De den
ikke herom eller om: det hele tyder om at lader et officielt
Stempel; men De er jo; Følelse og ender om mig
for, at man kan lader Følelse og ender om mig. —

den akademiske Grad. Og hvis de ikke, at han vilde have
haft behøvede undersøgelser ved at skaffe sig sin Anketestet,
hvis han havde manglet den —

Jeg gav forleden aften, med en dansk Samvælsklub, forde
ig og jeg aflyst Dem en Aftensvært i Den gjældfri Hjem
i Renslægsvej. Det Bistøj, som Dem kom aflyst mig
er for Dage før Dem Aftensvært, gjorde mig nemlig en over-
dømmelig og jeg sad aldeles hjælpeløs over for det kind for-
hælt mig, og jeg vidste ikke, hvordan det kind blev mig mid-
tig at bringe Dem alle hendes nogen Trøst; ligesom en Læge
aldrig Oplysninger gjæder, en Vens Ord jo intet, man kan se
ikke afbrødt, hvad de engang er sagt. Min ven og søs veninde
fætted, og jeg forlod den udmærkede god Dem Trivsel, som
hij ligesom hendes Ro. Trivselstid blev i Dem slægt, og
det første, De nu skrev mig til, man var, hvad Lægen i
Arten sagde, om Dem kom Helbred, ikke om de for anden
Omend foretog nye Renslægs. Jeg havde mig, at det lyg-
somme den Læge kind har opskrevet Dem til, og det
omend ikke det beste, kan kind gjøre — men at De
oplyste Dem: det kende München, udlyste i som nogen
god. —

Og nu end de samme at De end om mig selv. De vil
ikke kjende Venne: hvilken Betydning den Sympathi, De
begge har haft for Dagen ligesom mig og mine Arbejder
har haft for mig; ja, i det næsten at kunne sig at
De og Scott-Møllers er i end, de har givet mig nogen
virkelig Opmintring i Anledning af mine Arbejder.
Godt nok: i har haft Venne imellem Omkred og de-
mellen mange Jætte Omkred, der efter Tid og Lejlighed
har givet de nødvendige Talen anden bilbehold; men nogen
virkelig Tilslutning nogen Sympathi for mit Syn på den
Himn og min Opfattelse af Kinsten har i kind Trøst
har Dem og Scott-Møllers og som omend har min gamle

Ven Orsinnig - Peteren, de ligesom i mange Aar har dinglest
under mig uden at sige mig Ting; det, vi har beskæftiget os
med -

Jeg har saavel i min Aetelse, som i min senere smert og uto-
lig Kædet, her Folk, som i hver sin stor mig var,
for endnu ^{i Dag} i det at jeg ved et Døds iventet Besøg
af et Par & noget alder Bekjendte, af hvilke i sætte meget
• Om jeg den ene som Orsinnig. Man kunde jo ikke ind-
gaae at se paa min Dillede, de havde paa Væggen
- men i det ikke sagt, at i endelig de gode Men-
ner langt væk for det, de vilde sige. For vi ikke
at i ikke har, at de stulde som min Ting, det
jo i alig Sag ikke at sige om en Mand Dillede;
men det paa sig ligger i, at Givem make, at de
anden kommer som Vener & lade efter at finde det,
som kan bringe den ind om den Ubeskæftigethed at stude
de lige noget forslag om noget, som de i Velsigelse
den sige er noget af det mest ubehagelige eller ubel-
lige. Jeg kunde nærmere en hel Række af Mennesker, som
i omgaae, & som man sige til sine nærmeste bekjendte,
& som betragte hele min Produktion som noget "Bist"
- Naar jeg skæde Sandheden at tilføje, at jeg paa et Par
Aarsrind har ikke har en overordnet Lige Taktet om min
Kunstner, alle den man af en eller anden Grund er nok
til at omgaae. Stundt i korakkesten Mængde af min
Orsinnig om det, i det jeg kaldte den Bonde
& den Kunst er en Bondekunst ikke, fordi de make Bon-
der naturlige - thi de Folk som ikke make ordene
en smaae & alle stude - men paa Grund af alt det
af sine, ordene, haandværksmæssige, som man finder
i den Orsinnig. - Og dog naar i den paa alle
disse Dillede paa Udsættelse eller i Aetelse, paa i
minne Anførsel: Det & ikke meget fint, men alig de det
i: men hvad de ikke have er ingen af Delene

Og støjte sig selv sig selv, aldrig i Pjeblik har Tænk paa
at arbejde efter andre end mit eget Hoved, har der dog
deres mig en ganske kolossal Opnærmelse, og Støtte
et intelligent Venner har fortalt mig, at jeg var paa
rette Vej. Jeg siger Dem altså, at alle Tænk derfor og
hænder, at Dens Opnærmelse angaa, skal der trængt; men
vint Dem fortalt; det er meget, ja det er fortalt
paa at jeg er i Ting, og saa paa mit Alene saaa
istandsat, hvis De imod Fortænkning staaer for
Dem at se igennem paa Udsigtingen. —

Herud andre angaa, da man i vist opætte at
det om den til mit næste Brev. Min og Paa spæde
Demerkninger til Læs.

Dr. G. D. har talt i en Forelæsning om en ny tysk By, Rem-
brandt som Opdraget "et stort (konkrekt) filosofisk Værk-
— og sammen med en Opfordring til danske Kunsthistorikere
om at arbejde en moderne Skole af Albesti. —

I Kunstens Historie har de vore Brannens Udsigting: Kunstens
vinter. Et Paa yders menneske, sig selv med naturlige
ganske interessante og (for det ene indre med) ganske karakter-
fulde Fortælle af Hænderne. Mange Billeder af J. P. Paul-
sen, som vist, at man heldet skal have ham; smaa
Dosis — et uendeligt lækker Arbejde af Holbein, et
meget dækkende Ledsgeret af Høj Johannesen. og altes
Djævel alen Ting af Ansen og Michael Ancher og
Philipsen. —

Saa er henrykt over de møllede Arbejder (begge)
der tilhører for alle de masser af Tegn, de rummer
(hendes om det saa mange) og om uendelig forfærdelse.
iblandt alle den nye Omiddelmaadighed. —

Synes; Dog (imogen og Indlevelsen) det er blevet paa den
en Lykke; mædte Møller til at tænke og det end det ind. De
var enige med mig, men mente at Dr. var i sin Fortænkning. M.
vidt Tegn efter Kl. 11 og i det Ting med Hænder. Hænder paa
det indendørs — i det.
Mange uventede til den begynde. Saa er Paa det. Den Johan Rødt